De Engelandvaarder
nieuwsbrief nummer 11
december 2018

Museum Engelandvaarders

Bosweg 15, Noordwijk

Het Oranjehotel

Tijdens de meidagen van 1940 gebruikten de Duitsers het Huis van Bewaring in Scheveningen voor hun krijgsgevangenen, na de capitulatie vooral voor verzetsmensen en dus ook Engelandvaarders. De gevangenis wordt tijdens de oorlog het Oranje-hotel genoemd.
Naar schatting hebben 25.000 mensen hier tijdens de oorlog gezeten. Soms zijn ze na enige tijd vrijgelaten, vaker doorgestuurd naar andere kampen maar ook 215 zijn op de Waalsdorper-vlakte geëxecuteerd. Slechts weinigen slaagden erin te ontsnappen, zoals Engelandvaarder Klaas de Munter op 12 juni 1942.

Uitgang richting Waalsdorpervlakte

In 2019 zal een herinneringscentrum geopend. Doodencel 601 is bewaard gebleven.

Het bestuur wenst u gezellige feestdagen en een gezond 2019

Het Jaar van Verzet loopt ten einde. De lezingen die ons museum in september organiseerde, waren een succes.

Rudy Zeeman (1919)

De droom van Rudy Zeeman komt uit. Een schilderij dat hij maakte van zijn tocht over de Pyreneeën schonk hij in 1982 aan prins Bernhard.

Hij vroeg zich af waar het schilderij terecht was gekomen, en of het nu in ons museum mocht hangen. Onze koning heeft het aan ons museum in bruikleen gegeven en u kunt het binnenkort zien in onze onlangs verbouwde ontvangstruimte. Zijn andere schilderij van die overtocht hangt in Musée du Chemin de la Liberté in Saint-Girons.

Verbouwing

De ontvangstruimte heeft een metamorfose ondergaan, de lockers zijn vervangen door een winkeltje, waar niet alleen boeken en oorlogs-kranten verkocht worden, de balie is ingekort waardoor de koffiehoek kon worden uitgebreid. Zie pagina 4

GENOOTSCHAP '40 '45 ENGELANDVAARDERS

Het genootschap zal zich binnenkort na een bestaan van 50 jaar opheffen In augustus werd de laatste reünie voor de resterende Engelandvaarders georganiseerd.
Gevolg van deze verandering is onder meer ook dat hun kwartaalblad, De Schakel, in 2019 niet meer zal verschijnen. De Schakel zal samengaan met onze nieuwsbrief. De redactie van de vernieuwde nieuwsbrief bestaat dan uit Agnes Dessing en Sierk Plantinga en Jos Teunissen.

Lezingen

De lezingen die het museum in cultuurcafé boekhandel van der Meer in september organiseerde waren een groot succes. Prof. Jan Bank vertelde over de houding van de kerken tegenover de NSB voor de oorlog en tegenover de bezetter tijdens de oorlog. Er waren ruim 60 toehoorders. Maarten Eliasar vertelde over de escapeline Dutch-Paris, verzetsman Jean Caubo en de reis van vader en grootvader Eliasar naar Zwitserland.

De eerste reünie van Engelandvaarders vond plaats op Paleis ’t Loo in 1948.

De laatste reünie vond plaats op de Zwaluwenberg op 29 augustus 2018.

In de vorige nieuwsbrief is per abuis een verkeerde foto geplaatst (in navolging van de NOS!) van de laatste reünie der Engelandvaarders. Hier is het volledige gezelschap, rechts staat M. Zuidijk.

Hockeyteam naar Portugal

Jan Kouwenberg (1919-1998) uit Zundert zit in het verzet. In 1943 duikt hij onder in Zoeterwoude en dan krijgt hij valse papieren, waarop staat dat hij voor Organization Todt werkt. Hiermee kan hij door Frankrijk reizen. Met een arts uit Zwolle en 2 statenloze Joden klimt hij de Pyreneeën over. Hij bereikt Madrid en ontmoet daar een aantal hockeyspelers: Govert van den Bosch, Wim Esser, Herman van Nouhuys, Jan Postma, de broers Hans & Hein & Jan Reus, Jan Postma, André van Rijsewijk, Jan Wackwitz en later ook Dik Esser. Om de tijd door te brengen, wordt een elftal opgericht; de ambassade zorgt voor schoenen, sticks en rood-witte shirts. Ze spelen op het terrein van El Club de Camp B. Omdat ze bijna alles winnen, krijgen ze in 1943 toestemming en treinkaartjes om in Lissabon, in het neutrale Portugal, te spelen. Een aantal fans gaat mee, verstopt onder de treinbanken, zoals Wim Ente en Bert Sedee.

Het team in rood-witte shirts

De Nederlanders stappen echter net na de grensovergang over op een trein naar Villa de Cossio Antonio, waar een Engelse gecamoufleerde mijnenveger hen een dag later ophaalt en naar Gibraltar brengt. De hockeykleren worden verruild voor uniformen en begin januari worden de hockeyers naar Engeland gebracht. Kouwenberg heeft, verstopt in een tandpastatube, foto's op microfilm bij zich van Duitse vliegvelden in Nederland en meldt zich bij de inlichtingendienst. Hij gaat werken op het Ministerie van Landbouw en Visserij en trouwt met een Engels meisje. In 1946 verhuizen ze naar Breda, waar hij directeur wordt van Eurofrost NV in Breda.

Wilhelminamonument

25 jaar na het overlijden van prinses Wilhelmina onthulden prinses Juliana en koningin Beatrix in 1987 een bronzen standbeeld van de 'moeder van de Engelandvaarders'. Het maakt deel uit van een monument dat tussen Paleis Noordeinde en het gebouw van de Raad van State staat. Het beeld is door Charlotte van Pallandt gemaakt.

Het hardstenen beeld in Rotterdam was al op 4 mei 1968 onthuld.

Op 13 maart 1945 stak zij te voet de Belgisch-Nederlandse grens bij Eede over. Daarna bezocht ze Breda en het ondergelopen Walcheren.

Op de boulevard in Noordwijk staat sinds 2000 ook een monument van de vorstin, gemaakt door Kees Verkade, op 4 april 1940 inspecteerde zij de troepen. In ons museum staat een kleine replica.

Sterfdag Wilhelmina

Ieder jaar leggen enkele Engelandvaarders op 11 november bloemen bij het monument tegenover paleis Noordeinde om de sterfdag van Wilhelmina te gedenken. Aanwezig waren o.a. Rudy Hemmes, Jaap Rosen Jacobson en Sierk Plantinga.

SROC 1919-2019

De School Reserve Officieren Cavalerie, opgericht op 1 februari 1919, vierde al op 21 september 2018 haar 100-jarig bestaan. Er werd een reünie georganiseerd op de Bernard kazerne in Amersfoort, en een plaquette onthuld voor Engelandvaarder Ru van Stolk, gevolgd door een Indische maaltijd.

Ruim 50 Engelandvaarders gingen naar de SROC, w.o. Frits Broertjes, Tuur Driebeek, Piet Schmidt Crans, Jan de Stoppelaar. Jan Beelaerts was er instructeur.

GALA 2018

Op 14 november vond de 2de editie van het Engelandvaarders Gala plaats, wederom in Hotel van Oranje in Noordwijk. De avond werd gepresenteerd door Roos Moggré en bestond, behalve uit een goed diner, uit diverse evenementen. De Engelandvaarders Award werd uitgereikt en er was een veiling.
De avond bracht € 264.000 op; het zal worden besteed aan educatieprojecten van Museum Engelandvaarders en Soldaat van Oranje – de Musical.

De Engelandvaarders Award

Deze Award wordt jaarlijks tijdens het gala uitgereikt aan bijzondere mensen die een voorbeeld zijn van moed en doorzettingsvermogen. Het doorzettingsvermogen van de Engelandvaarders om het ultieme doel te bereiken, hun eigen vrijheid maar vooral de bevrijding van Nederland.

Dit jaar werd hij door Eddy Jonker aan Theater Na de Dam uitgereikt omdat zij op onnavolgbare wijze uitdrukking geven aan het belang van herdenken en betekenis geven aan de strijd voor vrijheid en bevrijding. Hij werd in ontvangst genomen door Jaïr Stranders en Bo Tarenskeen, de initiatiefnemers van Theater Na de Dam in 2010.
De jury van de Award bestaat uit Luitenant-generaal bd Bart Hoitink, kolonel Talitha Born en voorzitter Anne Cor Groeneveld.

Veiling

De veiling was onder leiding van veilingmeester Jop Ubbens en onder toezicht van notaris Nicole van Smaalen. Er werden bijzondere items geveild, zoals een zijden choker, gedragen door prins Bernhard en aangeboden door prinses Irene. Er was ook een Aloha-shirt van Erik Hazelhoff Roelfzema, aangeboden door zijn familie. Fotografe Patricia Steur, schoondochter van Erik HR, bood aan een portretfoto te maken.

Stichting Engelandvaarders voor Vrijheid en Bevrijding

Deze stichting wil jongeren in staat stellen deel te nemen aan het educatieproject Soldaat van Oranje – de Musical en hen verleiden Museum Engelandvaarders te bezoeken. Zo wordt de geschiedenis van WWII en de rol van de Engelandvaarders hierin doorverteld. In het bestuur zitten voorzitter Jaap Rosen Jacobson, Eugenie van Weelde-Jonker en Eduard van Dam Merrett.

De Musical

Op 28 september 2018 was de 25.000ste voorstelling van de musical Soldaat van Oranje! Inmiddels hebben Ruim 2.700.000 mensen de voorstelling bezocht, ongeveer 337.400 per jaar. De voorstelling is weer verlengd, nu tot eind mei 2019.

Machiel van Arenthals

In april 1943 weigert Machiel de loyaliteitsverklaring te ondertekenen, waarna hij op 6 mei 1943 wordt opgepakt en met andere studenten naar het beruchte Kamp Ommen wordt gebracht, en een week later naar een werkkamp bij de Volkswagenfabriek in Duitsland. Twaalf uren per dag moet hij voor de Duitsers werken. Hij ontsnapt en is in augustus weer bij zijn ouders in het Bezuidenhout. Anton Schrader regelt een onderduikadres voor hem in Poeldijk en zorgt ervoor dat ze samen met 10 anderen met de Meerkoet naar Engeland kunnen gaan. Op 9 oktober komen ze aan. Hij is onderscheiden met het Bronzen Kruis en gaat in dienst bij de Marine. Zijn uniform staat sinds kort in ons museum.
Na zijn huwelijk emigreert hij naar Zuid-Afrika. Hij is in 2007 overleden.

Sinterklaas in Aberdeen

Altijd maar weer ziet Sinterklaas kans om ook de Nederlanders in het buitenland te bezoeken. In 1943 kwam hij ook in het Caledonian Hotel. Zijn rol werd vertolkt door Engelandvaarder Freddy Manheim.

Bijzondere bezoekers

Jan van Overvoorde is 21 jaar als hij op 11 november ‘41 met 2 vrienden naar Spanje vertrekt. Ze nemen een kompas en verrekijker mee, wat roggebrood, geld en hun fietsen. Tot Breda nemen ze de trein, fietsen dan via Antwerpen en Brussel naar Noord-Frankrijk, en verkopen daar hun fietsen. In Parijs bezoeken ze de Eiffeltoren en dan gaan ze naar Romorantin. Met een zelfgemaakt vlot proberen ze de Cher, die deel uitmaakt van de demarcatielijn, over te steken. Jan bereikt de overkant, de anderen worden gearresteerd.
Bij Châteauroux wordt Jan gearresteerd en voor de keuze gesteld: dienst nemen in het Vreemdelingenlegioen of voor de Duitsers werken. In Marseille schrijft hij zich in bij het legioen, waarna hij naar Noord-Afrika wordt gebracht. Na een zware training maakt hij enkele gevechten mee. Op 5 februari 1943 redt hij een Engelse officier; voor deze actie wordt hij onderscheiden. Vijf maanden later krijgt hij geelzucht. Op 13 september lukt het om zijn contract te beëindigen, de volgende dag meldt hij zich bij het Nederlandse leger in Algerije.
Uiteindelijk bereikt hij Londen. Daar blijkt dat hij zijn Nederlanderschap is verloren. In de zomer van 1944 wordt hij genaturaliseerd waarna hij op een MTB dient en later op een mijnenveger.
Vier kinderen van **Jan van Overvoorde** kwamen onlangs naar het museum, samen met Jans zwager, die extra informatie meenam.

Sterfdag prins Bernhard

Op 1 december 2004 overleed de prins en op 11 december werd hij in de Nieuwe Kerk in Delft bijgezet in de grafkelder van Oranje-Nassau. Zijn overlijden wordt jaarlijks herdacht.

Aanwezig waren o.m. burgemeester Marja van Bijsterveldt, Nieuw-Guinea veteraan Gerard van Wageningen, Engelandvaarders Rudi Hemmes en Charles Bartelings.

Sally Noach

We hebben een fotoboek te leen gekregen van het NIOD met foto’s van Sally Noach. Ze zijn gescand, er staan soms namen onder. De foto’s bevatten een bron van informatie.

Sally woonde in Lyon, en hielp tot sept. 1942 Engelandvaarders bij hun tocht van Frankrijk naar Spanje. Nadien is hij zelf naar Engeland gegaan.

Verbouwing

In september werd de ontvangstruimte van het museum verbouwd.

De balie werd ingekort zodat er meer ruimte kwam voor een betere koffiehoek. Ook is er een Nespresso apparaat gekomen. Er is nu meer ruimte om groepen te verwelkomen.

Er is nu ook een overzichtelijke winkel gekomen met boeken, oorlogskranten, briefkaarten en memorabilia.

Palo en Mireille

Degenen onder u die gelezen hebben hoe Engelandvaarders de Pyreneeën over gingen, zijn zeker de namen van Palo en Mireille tegengekomen. Dit waren de schuilnamen van Pierre Treillet (1918) en Henri Malot (1916). Palo werkt na de demobilisatie voor de Franse spoorwegen maar als hij in 1943 een konvooi naar Duitsland moet brengen, weigert hij en duikt hij onder. Mireille wordt in 1939 geïnterneerd maar vrijgelaten in het kader van de Relève van het Vichyregime. Daarna duikt hij onder. Beiden kennen de bergen goed en hebben als gids diverse groepen van Frankrijk naar Spanje gebracht.